

APRÓ LÁPFOLT

A Dunántúli-dombság Balatontól Drávaig húzódó, nyugaton a Zalai-dombság, keleten pedig Külső-Somogy és a Zselic által határolt része Belső-Somogy. E kevéssé ismert, vadregényes táj Marcali és Nagybajom közötti erdős vidékét nevezzük Boronka-melléknek.

A területet borító savanyú kémhatású homok a pleisztocén korban még erre kanyargó Ős-Duna hordalékából származik. Az uralkodó széljárások a homokot észak–déli irányú, alacsony domborokká rendezték, melyeket a felszíni vizek még ma is formálnak. Ezen a durva szemcséjű, nehezen málló, a növényzet számára előnytelen víz-, hő- és tápanyag-gazdálkodású alapkőzeten rendkívül lassan megy végbe a talajképződés. A sekély humuszrétegű barna erdőtalajokat csak a völgyekben és a lefolyástalan mélyedésekben váltják fel az öntés- és réti talajok. E látványos egyhangúságot a felszíni formák változatossága ellensúlyozza, így a növénytársulások rendkívüli mozaikossága a jellemző. A sajátos vízgazdálkodási viszonyok miatt már néhány tíz centiméteres szintkülönbség is döntően befolyásolja a lópoktól a száraz homoki gyepekig változó növényzet alakulását.

MOCSÁRLÁPFOLT AZ ERDŐK ÖLELÉSÉBEN

A szél által kimart pangóvízes mélyedésekben láprétek, fűz- és égerlápok bújnak meg, az áramló vizű völgyek égerligeteit pedig tölgy-kóris-szil ligeterdők kísérik. Az üde vízgazdálkodású talajokon gyertyános-tölgyesek terülnek el, ezeket néhol szigetszerű, kizárólag Belső-Somogyra jellemző homoki bükkösök tarkítják. A magasabb, legszárazabb termőhelyeken cseres-tölgyesek élnek, míg ezek irtásain másodlagosan száraz homoki gyepek – elsősorban legelők – jöttek létre. A sok időszakos vízfolyás mellett két jelentősebb patak: az Aranyos és a terület névadója, a Boronka a Balatont táplálják.

A tájvédelmi körzet

A több mint 9000 hektáros terület 1991 óta védett. Ellentmondások sokaságával írható le e természeti értékekben bővelkedő, veszélyeztetett növény- és állatritkaságokat őrző táj. A dombságban meghúzódó síkvidék itt 120 és 150 méteres magasság között hullámzik. Ez a száraz homokterület időnként bővelkedik a vizekben, ugyanakkor rendszeresek a növényzettől megfosztott szántókon és vadföldeken a homokviharok.

A Boronka-mellék az ország egyik utolsó érintetlen, gazdálkodástól mentes területe volt. A sosem lakott őserdő, a zabolátlan természetet a török vesz után betelepített népcsoportok próbálták meghódítani és gazdálkodásra alkalmassá tenni. A 19. századra mindenfelé puszták népesítették be a területet, napjainkra azonban ismét lakatlanná vált, bár lépten-nyomon belebotlunk omladozó falakba, virágoskertek maradványába vagy hatalmas gyümölcsfákba. A kiterjedt fáslegelők, legelőerdők, az ún. gyóták az évszázados fák között beerdősültek. Az egykori szántók, szőlők helyére telepített tájidegen fafajok alkotta faültvényeket a természetes fajok fokozatosan visszafoglalják. A több mint ötven védett növényfaj és a fokozottan védett

MOCSÁRI BÉKÁK NÁSZÁ

növény- és állatfajok sokaságának fennmaradásában közrejátszott, hogy a németek 1944-ben a még manapság is sokfelé látható lövészárorendszer, a Margit-vonal mentén háromszoros aknazárat telepítettek, így nagy területen évtizedekig kizárólag a természetes folyamatok érvényesülhettek.

A tájvédelmi körzetben az úthálózat esős időben a nagy tócsák, szárazságban pedig a mély homok miatt alkalmatlan a kerékpározásra, így felfedezni gyalogosan, esetleg lóháton vagy fogaton érdemes.

FEKETE GÓLYA

Izgalmas megvizsgálni a védett és fokozottan védett élőlények igényeit. Meglepve tapasztalhatjuk, hogy a Boronka-melléki Tájvédelmi Körzetben előforduló egyes fajok hidegtűrők, hegyvidéki jellegűek, mások melegigényesek, mediterrán vagy trópusi éghajlatot kedvelnek. Egyesek eltűrik a legszárazabb, szinte sivatagi körülményeket, mások csak és kizárólag a vízben élnek meg. Hogy lehet az, hogy ezen alapvetően különböző élőlények mégis egy területen élnek? Egyáltalán, hogy kerülhettek ide, főleg a mozgásukban igencsak korlátozott növények? A válasz

több dologra épít: részint arra, hogy a különböző földtörténeti korokban különböző volt a klíma, amikor is az éppen uralkodó éghajlatra jellemző fajok idevándorolhattak, és itt, abban az időszakban elszaporodhattak. Másrészt a tájvédelmi körzet élőhelyei igen változatosak, és az épp aktuális klíma változásakor a különböző mikrotermőhelyek a maguk mikroklimájával menedéket voltak képesek nyújtani az igencsak különböző éghajlati igényű élőlényeknek.

A következőkben néhány itt előforduló védett fajt ismertetünk az érdekesség kedvéért. A krómsárga galambgomba Észak-Euráziában igen gyakori a tajgaövezetben. A turbánlilom hidegkedvelő, hegyvidéki, hidegövi növény. A Kárpátok erdeiben favágás után tömegesen megjelenhet. Szibériában olyan sok van belőle, hogy fogyasztják a hagymáját. A vitézkosbor egy talajon termő orchidea-féle, amely szintén a hűvös, párás hegyvidéki klímán tenyészik. A kakasmandikó dél-eurázsiai flóraelem. A szúrós csodabogyó atlanti-mediterrán flóraelem, vagyis a kicsit csapadékosabb, de még igen meleg helyeket kedveli. A gyönyörű vagy királynéasszony gyertyája szubmediterrán igényű. A pirítógyökér a jamszgyökérfélékhez tartozik, legközelebbi rokonai a trópusokon fordulnak elő. A lápi aldrovanda a vízben lebegve az úszó rovarokra vadászik

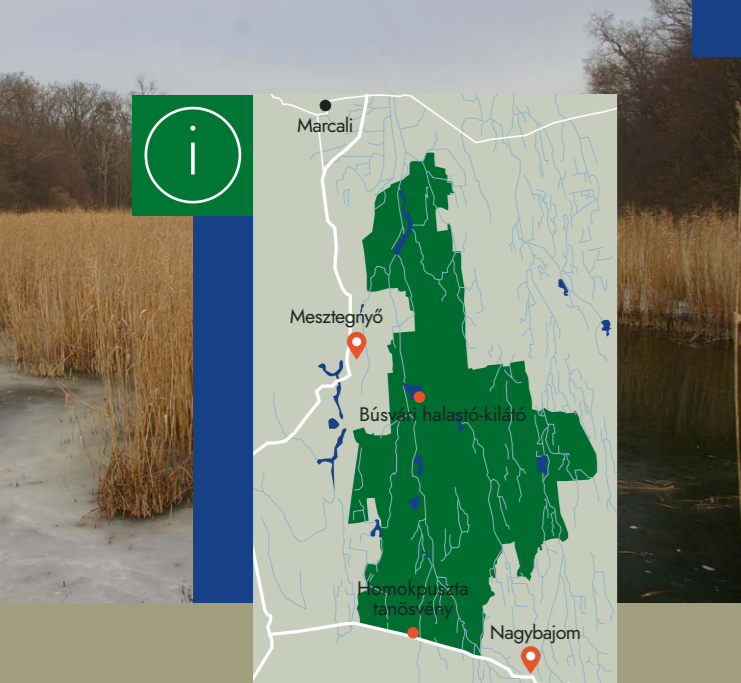

A NÉHOL MÉG MEANDEREZŐ ARANYOSPATAK

CSILLAGVIRÁG

kis hólyagok segítségével, így szerzi meg a szükséges tápanyagokat, főként nitrogént, hisz szintén egy növényről van szó. Mindez csupán néhány faj a Boronka-melléki Tájvédelmi Körzetben előforduló védett élőlényekből!

Szöveg: Szegvári Zoltán, Nagy Gábor, Glac Zoltán
Fotók: Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság fotóarchívuma
Címlapfotó: Nagy Gábor
Felelős kiadó: Závoczkó Szabolcs igazgató
DUNA-DRÁVA NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG
7625 Pécs, Tettye tér 9.
Tel.: +36 (72) 517-200
www.ddnp.hu
E-mail: dunadrava@ddnp.hu

Nyomdai előkészítés és nyomtatás: Redboxcom Kft.
Pécs, 2021.

SZÉCHENYI 2020

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap
BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Ha **északról**, Marcaliból indulunk, több jelzett turista-útvonal közül is választhatunk. Bejárhatunk réteket, fás-legelőket, ahol a kosborok tarkította gyepeken magyar szürkemarák legelnek, vagy erdőket, ahol nyár végétől a pettyes levelű erdei ciklámen virágzik, és nesztelenül járva akár az óvatos vadmacskával is összefuthatunk.

Amennyiben **nyugat** felől érkezünk, érdemes megállni a mesztegnyői templommal szemben lévő faluháznál, ahol helytörténeti, néprajzi, népművészeti és természetismereti gyűjtemény várja az érdeklődőket, és akár kézműves foglalkozáson, játszóházban, néptánc- és gyermekjáték-bemutatón is részt vehetünk. Innen célszerű az országos kéktúra útvonalán továbbindulni Kakpusztáig, ahová akár a keskeny nyomtávú erdei kisvasúttal is utazhatunk. A sín-pár az idős erdők között megbújó lápok, halastavak között vezet. A nyitott kocsikból fokozottan védett cigányrécéket is megleshetünk, a szeptemberi hűvös délutánokon pedig egy-egy megállónál akár gímszarvasbikák bőgése is felzendülhet. A kisvasút végállomásánál kialakított pihenő-helyen érdemes elidőzni, mert akár fejünk fölött köröző, fenséges rétisasokat is megpillanthatunk. Itt választhatjuk programnak a Tőzike vagy az Eltűnt puszták nyomában tanösvények bejárását, a séta során kora tavasszal számos

TÚRA A TŐZIKE TANÖSVÉNYEN

virágzó védett növényfajt – kakasmandikót, májvirágot, farkasboroszlánt, tavaszi csillagvirágot és tavaszi tőzike – is meg lehet csodálni. Akit inkább a kultúrtörténet érdekel, elindulhat az Eltűnt puszták nyomában tanösvényen is, ahol az egykor sűrűn lakott tájban figyelhetjük meg, ahogy a természet, az ember és az idő formálja e tájat. Ha az öreg mozdony közben már visszadöcögött Mesztegnyőre, mi folytathatjuk a kék jelzés mellett a túrát, amelyen az erdőt elhagyva Újvárfalvára érhetünk, ahol a Noszlop-kúria idéz régen volt történelmet.

SISAKOS SÁSKA

Kakpusztáról **déle** fordulva választhatunk egy széles földutat is, melyen Nagybjomra, a gólyák városába juthatunk. Amíg nem tűnnek fel a villanyoszlopok tetejére rakott gallyfészkek, addig nagy szerencsével a sűrű erdőt lakó fekete gólyákat leshetjük meg. A város határában, Homokpuszta környékén pedig a száraz homoki gyepeken ráakadhatunk a legelésző rackanyájra, amint a virágzó fekete kökörcsinek és ugráló sisakos sászák között csaholva tereli őket a pásztorkutya.

A Homokpusztán kialakított majorba egy 1,5 kilométer hosszú tanösvény vezet. Az út hat állomásán Belső-Somogy természetével ismerkedhetünk. Minden táblán egy-egy, a tájra jellemző fajfajta mutatunk be megszemélyesítve, szerepüket így hangsúlyozva. A nyári hónapokban a felettünk cikázó színpompás gyurgyalagok pirregését hallva találkozhatunk a mára már egyre inkább eltűnő somogyi puszták világával.

HOMOKPUSZTA – ÁLLATTARTÓ TELEP

Utunk a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében lévő állattartó telepen végződik, ahol – kizárólag szakvezetéssel – a hagyományokra épülő legeltetési állattartás napi teendőivel, természetvédelmi jelentőségével és persze az őshonos cikta juhokkal ismerkedhetünk meg. A pásztormúzeumban pedig a gazdag somogyi pásztorthagyományok néhány ritka tárgyi emlékét tekinthetjük meg, vagy akár próbálhatjuk ki.

RACKÁK HOMOKPUSZTÁN

Keleti irányból megközelítve a területet Somogyfajszról érdemes kiindulni, hogy a természeti értékeket felfedezhessük. Itt pásztortank és a múltat idéző honfoglalás kori vaskohómúzeum is vár ránk. A patakokon átkelve, a mesterséges tavak mellett haladva mocsári teknősök csobbannak a vízbe, tavasszal pedig a színpompás kék nászruhát öltött mocsári békák várnak ránk a felmelegedő lápokban. Később már a messze hangzó békadal árulja el, hogy hol is bújnak meg a vöröshasú unkákat a békaliliumok között.

Amennyiben a túra alatt elfáradtunk, érdemes kicsit csendben megpihenni és előkészíteni a fényképezőgépet. Közülünkben az apró részletek, távolabb a táj varázslatossága vagy akár a rejtőzködést éppen feladó élőlények nyújtanak olyan megörökítésre váró pillanatokot, melyek feledhetlenné teszik a Boronka-melléken eltöltött időt.

LEHALÁSZÁS GYÓTÁN

CIGÁNYRÉCE

Boronka-melléki Tájvédelmi Körzet

